

nátusok szervezését. Az egész előadáson nemcsak a református szellemű nevelés kívánsága húzódik végig, hanem tisztán látszik innen is, mint a szerző valamennyi írásából, a felekezeti versengés szándékának tökéletes hiánya. Azt vallja, amit Aristides szavaként idéz: «Nekünk, mint más alkalommal, úgy most is versenyeznünk kell, hogy melyikünk tesz több jót a hazának» s abban a tudatban beszél, hogy «a ref. szellemű nevelés a magyar nemzeti neveléssel a legbensőbb kapcsolatban s azon nemzeti eszmények szolgálatában áll, amelyeknek kultuszában minden felekezeti oktatásnak össze kell forrni e hazában». Ez a gondolat indítja arra, hogy nevezetes nyilatkozatot tegyen a tanítóképzés és tanítóképesítés kérdésének gondos elválasztása érdekében: az egyháznak joga és maga iránt való kötelessége tanítóinak a maga világnevelésében való nevelése, de «a képesítő vizsgálatok egységes állami szervezése, mint a tanítók tudományos képzettségének és pedagógiai készségének biztosítása a tanügy állami szervezésének szükségszerű következménye.» — Dóczi Imrének eme kis terjedelmű, de nagy figyelmet érdemlő füzeté nemcsak az ő teljes lélekkel szolgált egyháza, hanem az egész nemzet köznevelésének ügyére nézve igen tanulságos. «Az erők koncentrálása, irányítása végett az egész nevelésügyet áttekintő, egységes, öntudatos tanügyi politikára volna szükségünk» — írja a ref. egyházzal; ugyanezt óhajtjuk egész hazánkra nézve, de amint ő gátat lát e téren az egyház autonomikus szervezetében, úgy gátolja az országos művelődési politika kialakulását szomorú politikai életünk, ebben egyebek közt az a körülmény, hogy a nevelésügynek nincs autonómiája. Némi reménységre indíthat bennünket az a jelenség, hogy a nevelést mind többen nézik ilyen egyetemes, művelődési-politikai szempontból; de reménykedésünknek meglehetősen szárnyát szegi az a tudat, hogy *szándék* és *óhajtás* eddig is bőven volt, a teljesítés azonban mindig másokon fordult meg. Elég, ha Eötvösre gondolunk! Annál inkább szükséges érlelni a gondolatokat. Dóczi füzetének is bizonyára lesz ilyen érlelő hatása. i. s.

Krammer József: Az oktatástan elveinek gyakorlati megvalósítása az iskolában, különös tekintettel a polgári leányiskolára. Pozsony, 1916, n 8°, 47 l., 1 K.

A szerző itt előadott gondolatai és kívánalmái sok évi saját munkája és hivatalos iskolátogatásai közben érlelődtek s most gyakorlati céllal bocsátja közre e füzetet. Három főfejezetben csoportosítja mondanivalóit: 1. A polg. leányisk. Utasítások szellemében követendő irányelvek. 2. Az irányelvek gyakorlati megvalósítása céljából szem előtt tartandó követelmények. 3. Az egyes tanítási tárgyakra vonatkozó módszeres eljárások.

Az Utasítások szellemében az ismeretek szerzése közben a főcél mindig abban látja, hogy a tanulókat öntevékenységre, szellemi munkára, kezdeményezésre szoktassuk. E cél elérése végett a szerző első sorban az elavult kérdve-kifejtő módszert támadja, illetőleg oly kérdések feltevése ellen kel ki, melyek a feleletet már magukban foglalják, vagy a tanulók megfigyeléseit, ítéleteit annyira megkönnyítik és befolyásolják, hogy önálló szellemi munkáról már alig lehet szó. Igaz, hogy az értelmetlen szajkósággá súlyedtt kérdve-kifejtő módszert valóban épp úgy ki kell irtani az iskolából, mint a kérdések feltétlen ismétlését (8. l.), a «lecke» gépies betanulását (3. l.), az üres szó- és névtanulást és minden látszat-tudást. De mindenkor csak a helytelen eljárás ellen kell síkra szállnunk; az egész mondatban való feleltetés pl. sok esetben a tanuló figyelmének és következetes gondolkodásának ellenőrzése céljából mellőzhetlen; szakkifejezéseknek és a megokolás alapjául szolgáló szabályoknak teljesen szabatos, pontos, tehát szóról-szóra való tudását kell követelnünk; ezzel az elme tevékenységét is szabályozzuk.

Lényegtelen a szerzőnek a jelentkezés (kézfelnyújtás) eltiltására vonatkozó kívánsága. Meg kell engednünk, hogy a tanuló tapasztalatait, véleményét, kérdéseit kellő jelentkezés után elmondhassa; az egész osztályhoz intézett kérdésre is több becsüggyal figyel a tanuló, ha a jelentkezést megengedjük. Csak arra kell ügyelnünk, hogy a jelentkezés illő formában történjék és senki se essék abba a hibába, hogy csak a jelentkező tanulókkal foglalkozzék; ily módon könnyen elkerülhetjük azt, hogy az osztály nagyobb része «szellemi tunyaságba» súlyedjen (5. l.). Nagyon helyes, bár nem új, amit a szerző a sugás eltiltásáról, a tanár és osztály között levő szellemi kapcsolatról, a cselekvő szemléletről mond (5—6. l.). A polgári iskolába lépő tanuló képzettségét, tapasztalatait a gondolkodó tanár mindenkor figyelembe veszi (7. l.). E tekintetben azonban legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel kell eljárnia. Osztatlan elemi iskolából a tanulók a tanítók buzgósága ellenére oly hiányos, bizonytalan ismereteket hoznak magukkal, hogy az anyagnak nemcsak kiegészítése (7. l.), hanem alaposan újra való tárgyalása elkerülhetlen. A formális képzés (9—10. l.), a takarékosagra, egyszerűsége, kötelességteljesítésre való nevelés rendkívüli fontosságát nem hangoztathatjuk eléggé. A leányiskolai tanítótestületek elsőrendű kötelessége, hogy minden alkalommal és eszközzel a külsőségek túlbecsülése és a háború alatt még inkább lábra kapott oktan fennyüzés és vétkes pazarlás ellen küzdjenek. A külső hatásra és a nevelésen nem gondolkodó közönség tetszésére törekvő iskolai ünnepélyek és színi előadások, sőt a kézimunkakiállítások is rendkívül veszedelmes hatással lehetnek a leányok gondolkodásmódjára és erkölcsi felfogására.

A 2. részben a nevelésre és tanításra vonatkozólag 12, illetőleg 25 pontban foglalja össze szerző kívánalmait. A modern pedagógia követelményei ezek s ily rövid összefoglalásban a tanár kezében igen jó szolgálatot tehetnek. Szól a tanuló egyéniségének megismeréséről (11. és 18. l.), az önfegyelmezésről, a testület összehangzó együttműködéséről, a tanítás folyamán kínálkozó nevelőhatás érvényesítéséről; «szabad oktatás» címén osztályonként heti 1—1 órát ajánl erkölcsi, társadalmi stb. kérdések megvitatására (12. l.); szól a szülői házzal való együttműködésről, a helyi kirándulásokról (14. l.). Felhívja a figyelmet a tanítás és gyakorlati élet közti kapcsolatra (16. l.), a lényeg kidomborítására, a tanítás alatt uralkodó jó hangulat szükségességére, a tanulás módjára, a házi dolgozatra, helyes osztályozásra (17. l.) stb.

Tanulóságosak a szerzőnek az egyes tárgyak módszeres kezelésére vonatkozó fejtegetései is. A magyar ny. tanítása módját részletesebben dolgozza fel. Érdekes és helyes az az észrevétele, hogy a ragozási gyakorlatok értelmes szókapcsolatokban, rövid mondatok keretében végzendők (22. l.). Elmondja gondolatait a földrajz, ásványtan, biológia, számtan és mértan, fizika, egészség- és háztartástan anyagáról és módszeréről. Geológiából és fizikából támasztott követelményei meghaladják az I. és II. oszt. tanuló szellemi képességeit; kémiai energiáról, kalóriákról stb. II. oszt. tanulónak nem beszélhetünk; a tanuló oly kifejezéseket volna kénytelen használni, oly kapcsolatokról beszélni, melyek értelmét nem ismerheti; bizonyára a szerző maga sem kíván iskolálatogatásai alkalmával ilyen minden tekintetben káros hatású látszat-tudást. A számtani feladatok megoldása közben a megokolások és következtetések szabatos elmondását el nem engedhetjük; figyelniük kell továbbá az írásbeli feladatok részeinek helyes csoportosítására, az összefüggés megjelölésére; elkerülhetlen, sőt feltétlenül követelendő a példák megoldása közben a folytonos beszéd és egyes számok ismételt felírása. A szerző ezeket felesleges időpazarlásnak minősíti (42. l.).

E munka céljáról a szerző azt mondja (47. l.): «Nagyobb szakkönyvet nem olvashat el az ember újra meg újra; egyszeri elolvasásra pedig nem marad meg minden részlet az ember emlékezetében. Jó szolgálatot tehet azért a lényeges tudnivalókat röviden összefoglaló füzet, melybe újra meg újra betekintheünk.» Megállapíthatjuk, hogy Krammer füzetében a mai pedagógia színvonalán álló, könnyen áttekinthető útmutatásokat találunk; ezek nemcsak egy-egy ember saját eljárását szabályozzák, hanem a testület működésének az egybehangzását is biztosítják.

Moudry Hugó.